

โครงการปรับปรุงสภาพลำน้ำและ ระบบน้ำพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ตอนล่างฝั่งตะวันออก

จากสภาพดั้งเดิมของกรุงเทพฯ มีลักษณะเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำ การระบายน้ำท่วมออกจากพื้นที่
เป็นไปอย่างล่าช้า คุณคลองมีความลาดเทน้อยตื่นเขินวัชพืชกีดขวางทางน้ำเป็นสาเหตุปัจจัยหนึ่งของน้ำ
ท่วมขังในกรุงเทพฯ และเขตปริมณฑลมายาวนาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแนวพระราชดำริให้มีระบบการบริหารจัดการด้านน้ำ
ท่วม ในวิธีการที่ตรัสว่า “แก้มลิง” พระราชทานพระราชอรรถาธิบายว่า “...ลิงโดยทั่วไปถ้าเราส่งกล้วย
ให้ ลิงจะรีบปอกแล้วเอาเข้าปากเคี้ยวแล้วเอาไปเก็บไว้ที่แก้ม ลิงจะเอากล้วยเข้าไปไว้ที่กระพุ้งแก้มได้
เกือบทั้งหัว โดยเอาไปไว้ที่แก้มก่อนแล้วจึงนำมาเคี้ยวบริโภคและกลืนกินเข้าไปภายหลัง” เปรียบเทียบ
เมื่อเกิดน้ำท่วมก็ขุดคลองต่างๆ เพื่อชักน้ำให้มารวมกันแล้วนำมาเก็บไว้เป็นบ่อพักน้ำอันเปรียบได้กับ
แก้มลิง แล้วจึงระบายน้ำลงทะเลเมื่อปริมาณน้ำทะเลลดลง

โครงการแก้มลิงฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ทำการรับน้ำในพื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา จว.สระบุรี อโยธยา ปทุมธานี นนทบุรี และกรุงเทพฯ มาตามคลองสายต่างๆ โดยใช้คลองชายทะเลทำหน้าที่เป็นบ่อรับน้ำ และพิจารณาหนองบึงพื้นที่ว่างเป็นบ่อน้ำเพิ่มเติม โดยใช้คลองธรรมชาติในแนวเหนือ – ใต้ เช่น คลองพระองค์ไชยานุชิต คลองด่าน คลองตำหรุ คลองชายทะเล เป็นแหล่งระบายน้ำ

เข้าและออกจากบ่อพักน้ำ

งานขุดลอกคลองเพื่อป้องกันน้ำท่วม ปี ๕๒ โครงการปรับปรุงสภาพลำน้ำและระบบระบายน้ำพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างฝั่งตะวันออก

ความสำคัญและที่มาของโครงการ จากปัญหาน้ำท่วมที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน โดยเฉพาะพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลที่เกิดเป็นประจำ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแนวพระราชดำริทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำท่วม

โครงการแก้มลิงฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ที่รับน้ำมาตั้งแต่ จว.สระบุรี อโยธยา ปทุมธานี นนทบุรี และกรุงเทพฯ ลงมาตามคลองสายต่างๆ โดยใช้คลองชายทะเลที่ตั้งอยู่ริมทะเลเป็นบ่อพักน้ำ ใช้คลองธรรมชาติในแนวเหนือ – ใต้ เช่น คลองพระองค์ไชยานุชิต คลองด่าน ฯลฯ ระบายน้ำเข้าออกจากบ่อพักน้ำ

กรมชลประทานได้มีโครงการปรับปรุงสภาพลำน้ำ และระบบระบายน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างฝั่งตะวันออก เพื่อปรับปรุงสภาพลำคลองตามแนวพระราชดำริ และขอความร่วมมือจากกองทัพกอบขอรับการสนับสนุนจากกองทัพภาคที่ ๑ ให้กองพลพัฒนาที่ ๑ เป็นหน่วยดำเนินการ มีแผนงาน ๓ ปี

โดยในปีแรกคือปีงบประมาณ ๕๑ ได้ดำเนินการปรับปรุงสภาพคลองและขุดลอกคลองไปแล้ว ดังนี้ คลองพระองค์ไชยานุชิต ขุดลอกจาก กม.๒๓+๙๕๐ ถึง กม.๓๑+๕๔๐ คลองนครเนื่องเขต ขุดลอกจาก กม.๑+๕๕๐ ถึง กม.๑๑+๕๕๐ คลองประเวศบุรีรมย์ ขุดลอกจาก กม.๑๖+๗๖๙ ถึง กม.๒๒+๓๖๐ และในปีงบประมาณ ๕๒ มีแผนงานการขุดลอก และปรับปรุงสภาพคลองต่อ ดังนี้ คลองพระองค์ไชยานุชิต ขุดลอกจาก กม.๑๔+๙๐๐ ถึง กม.๒๓+๙๕๐ คลองนครเนื่องเขต ขุดลอกจาก กม.๑๑+๕๕๐ ถึง กม.๒๗+๗๐๐ คลองประเวศบุรีรมย์ ขุดลอกจาก กม.๐+๓๐๐ ถึง กม.๑๖+๗๖๙

กองพลพัฒนาที่ ๑ หน่วยรับผิดชอบ ได้จัดกำลังพลและเครื่องมือจากกรมการทหารช่างที่ ๑ รักษาพระองค์เข้าปฏิบัติงานเพื่อให้การแก้ปัญหาน้ำท่วมตามโครงการแก้มลิงบรรลุตามวัตถุประสงค์

เป็นภารกิจในการช่วยพัฒนาประเทศและสนองงานที่ได้พระราชทานแนวทางแก้ปัญหาน้ำท่วม อีกทั้งประชาชนในพื้นที่ก็จะได้ประโยชน์จากลำคลองที่สะอาดสวยงาม คุณภาพน้ำที่ดี เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร แหล่งทำกิน และป้องกันน้ำท่วมตามแนวคลองมีวัตถุประสงค์ของการปรับปรุงสภาพลำคลองดังนี้

๑. เพิ่มปริมาณการรับน้ำให้มากขึ้นอีก ๒,๐๕๖,๐๐๐ ลบ.ม.เป็นแก้มลิงป้องกันน้ำท่วม
๒. ปรับปรุงมิติคลอง ตลิ่งและความลาดท้องคลองเพิ่มความสามารถในการระบายน้ำเป็น ๑๑๐ ลบ.ม.ต่อวินาที เพื่อระบายน้ำไปสู่คลองชายทะเล แม่น้ำบางปะกงในช่วงน้ำมาก
๓. การขุดลอกทำให้คลองสะอาด ช่วยกำจัดวัชพืชและคลองสะอาดสวยงาม
๔. ปริมาณการกักเก็บน้ำท้องคลองมากขึ้น ช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูน้ำน้อยและช่วยหนุนน้ำเค็มได้ด้วย

สรุปลักษณะงาน

ขุดลอกคลอง เพื่อเพิ่มปริมาณการรับน้ำที่ระบายจากภาคกลางตอนบน (น้ำเหนือ) และน้ำฝนในพื้นที่

ขุดลอกคลอง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการระบายน้ำลงสู่คลองชายทะเล (แก้มลิง) สนับสนุนการแก้ปัญหาน้ำท่วม โครงการแก้มลิงฝั่งตะวันออกแม่น้ำเจ้าพระยา ลักษณะงานปรับปรุงสภาพลำคลองตามโครงการ

- ขุดขยายความกว้างคลอง ปรับสภาพตลิ่ง กำจัดวัชพืช
- เพิ่มความลึก — ปรับความลาดชันท้องคลอง
- ลอกคอสะพาน เรียงหินป้องกันการกัดเซาะ

นอกจากนี้หน่วยงานยังได้ช่วยเหลือประชาชน และทำสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์อีกด้วย